

Erciyes Üniversitesi Öğrencilerinin Süt Tüketim Alışkanlıklarının Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma

Gül PARA¹, İsmail ÜLGER¹, Mahmut KALİBER¹

ÖZET: Bu çalışmada, Erciyes Üniversitesinde eğitim gören öğrencilerin süt tüketim alışkanlıkları araştırılmıştır. Çalışmada kullanılan veriler, toplam 240 öğrenci ile yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak uygulanan anketler vasıtasıyla elde edilmiştir. Katılımcıların yaş ortalaması 21.4 olarak belirlenmiştir. Katılımcıların %35'ini sosyal bilimler, %34'ünü sağlık bilimleri ve %31'ini ise fen bilimleri branşında eğitim gören öğrenciler oluşturmuştur. Katılımcıların %75'i günlük 100-250 ml süt tükettiklerini belirtmişlerdir. Ankete katılan öğrenciler, süt tüketiminin teşviki amacıyla kamu ve sivil toplum kuruluşları tarafından yapılan bilinçlendirme çalışmalarını yetersiz bulduğunu ve bu amaçla kullanılacak en etkili yöntemin görsel-işitsel medya olabileceğini belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Anket, beslenme, süt, tüketim, tüketici tercihleri.

A Research on the Determination of the Consumption Habits of Milk among the Students in Erciyes University

ABSTRACT: In this study, the habits of milk consumption of undergraduate students of Erciyes University were investigated. The data used in this study was obtained from surveys that carried out on 240 students educated at the Erciyes University with face-to-face interview technique. The average age of participants was determined as 21.4. While, 35% of the participant students were studying at social sciences, 34% were studying at the health sciences and 31% were studying at the natural and applied sciences. 75% of the participants stated that they consume 100-250 ml milk per day. Students also reported that, inciting programs which performed by state or non-governmental organizations are not enough to increase of consumption of milk and audio-visual media can be the most effective method for this purpose.

Keywords: Survey, nutrition, milk, consumption, consumer preferences.

¹ Gül PARA (0000-0001-9332-6517), İsmail ÜLGER (0000-0003-3606-0737), Mahmut KALİBER (0000-0001-5572-6384), Erciyes Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Zootekni Bölümü, Kayseri, Türkiye
Sorumlu yazar/Corresponding Author: Gül PARA, para.gul54@gmail.com

GİRİŞ

Beslenme, insanın büyümesi ve gelişmesi, sağlıklı ve üretken olarak uzun süre yaşaması için gerekli olan enerji ve besin öğelerini (karbonhidrat, protein, yağ, vitamin ve mineralleri) ihtiyaç duyulan miktarda gün içerisinde düzenli olarak alınmasıdır. Belirlenen besin öğesi gereksinimlerin karşılanmasında, süt en önemli besin gruplarının başında gelmektedir. Süt protein, vitaminler ve kalsiyum olmak üzere mineraller gibi beslenmede çok önemli olan besin öğelerini bünyesinde taşımaktadır (Altun ve ark., 2002).

Yeterli ve dengeli beslenme için bir insanın günde alması gereken protein miktarı; kilogram başına 1 gramdır. Protein ihtiyacının minimum üçte biri, hayvansal gıdalardan sağlanmalıdır. Bu ise günlük ortalama 35 gram hayvansal kaynaklı protein tüketilmesi demektir. Bunun için; süt, yumurta, beyaz et ve kırmızı etin günlük olarak düzenli şekilde tüketilmesi önemlidir (Ayar ve Sert, 2005).

Üniversite öğrencileri erişkin döneme geçme aşamasında olan çocukluk çağı sonrası ilk gruptur. Bu öğrencilerin üniversite eğitiminin başlaması ile birlikte o zamana kadar alıştıkları aile ortamları içerisinde ayrılmaları, dış etkilere daha açık hale gelmeleri ve kendi özgür seçimlerini daha belirgin şekilde yapmaya başlıyor olmaları nedeniyle beslenmelerinde yeni bir dönem başlamaktadır. Bu dönemin belirleyici özelliği ekonomik problemler ve yeni kurulacak bir düzene uyum sağlama çabalarıdır. Beslenme alışkanlıklarında ortaya çıkabilecek yeni formlar üniversite öğrenimi sonrasına taşınacaktır (Mazıcıoğlu ve Öztürk, 2003).

Toplumun farklı kesimlerinin süt tüketim alışkanlıklarının belirlenmesi konusunda farklı hedef kitleler üzerinde daha önceden yapılan anket çalışmaları mevcuttur (Selçuk ve ark., 2003; Tarakçı ve ark., 2003; Şimşek ve Açıkgöz, 2011; Onurlubaş ve ark., 2015). Bu çalışmada ise; süt tüketim alışkanlıkları konusunda tüketici tercihlerinin zamanla değişip değişmediğine dair güncel verilerin elde edilebilmesi ve sütün insan beslenmesindeki önemine binaen ilgili bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum örgütleri tarafından yürütülen bilinçlendirme çalışmalarının hedef kitle üzerindeki etkilerinin tespit edilebilmesi amacıyla, Erciyes Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan öğrencilerin süt tüketim alışkanlıkları, tüketim düzeyleri ve tercihlerinin belirlenmesi hedeflenmiştir.

MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırma materyalini, Erciyes Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan öğrencilerden anket yoluyla elde edilmiş veriler oluşturmaktadır. Anket yapılacak olan öğrenci sayısı belirlenirken konu ile ilgili yapılmış olan anket çalışmalarından yararlanılmıştır (Selçuk ve ark., 2003; Tarakçı ve ark., 2003; Şimşek ve Açıkgöz, 2011; Onurlubaş ve ark., 2015). Anket çalışması, araştırmaya gönüllü olan 240 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan 240 öğrencinin 147'sini bayan öğrenciler, 93'ünü erkek öğrenciler oluşturmuştur. Ankete katılan öğrencilerin eğitim gördükleri branşlar homojen olacak şekilde dikkate alınarak tüm popülasyonu temsil edecek şekilde ayarlanmıştır. Katılımcıların % 35'i sosyal bilimler, % 34'ü sağlık bilimleri ve % 31'i fen bilimlerinde eğitim gören öğrenciler oluşturmuştur. Anketler 2017 yılı Mayıs-Haziran aylarında yapılmıştır.

Anket soruları literatürden yararlanılarak daha önce yapılmış benzer çalışmalardan derlenmiştir. Anket toplam 21 sorudan oluşmaktadır. Anket soruları, öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri ve süt tüketim alışkanlıkları ile ilgili sorulardan oluşmuştur. Anketteki soruların bazıları tek cevap seçeneği olurken; bazıları ise birden fazla cevap seçeneğine sahip sorular oluşturmaktadır. Hazırlanan anketler rastgele seçilen öğrencilerle eğitim gördükleri fakültelerde ve kantinlerinde ön açıklama yapılarak yüz yüze görüşme tekniği ile soru cevap şeklinde gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler, Microsoft Office Excel 2013 programı kullanılarak sayılar ve oranlar şeklinde değerlendirilmiştir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Çalışma verilerine göre, ankete katılan öğrencilerin %61.3'ünü bayan öğrenciler, %38.8'inü ise erkek öğrenciler oluşturmaktadır (Çizelge 1). Ankete katılanların yaş ortalaması 21.4'tür. Ankete katılan öğrencilerin eğitim gördükleri branşlara göre dağılımının; %35.3'ünü sosyal bilimler, %31.1'ini fen bilimleri ve % 33.6'sını da sağlık bilimleri oluşturmaktadır. Öğrencilerin ikamet ettikleri yerlere göre dağılımı incelenecek olursa; %62.7'si ev, %27.4'ü yurt, %9.5'i ise rezidansta ikamet etmektedir.

Çizelge 1. Ankete katılan öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri

Özellik	Sayı	Oran, %
Cinsiyet		
Erkek	93	38.8
Kız	147	61.2
Toplam	240	100.0
Yaş Aralığı		
18-20	101	42.1
21-23	108	45.0
24-26	23	9.6
27 ve üzeri	8	3.3
Toplam	240	100.0
Eğitim Branşı		
Sosyal Bilimler	84	35.0
Fen Bilimleri	75	31.3
Sağlık Bilimleri	81	33.7
Toplam	240	100.0
İkamet Edilen Yer		
Ev	150	62.5
Yurt	66	27.5
Rezidans	23	9.6
Diğer	1	0.4
Toplam	240	100.0

Öğrencilerin Süt Tüketim Alışkanlığı ve Günlük Tükettikleri İçme Sütü Miktarı

Öğrencilerin süt tüketim sıklığı Çizelge 2’de görülmektedir. Kız öğrencilerin %25.9’u haftada bir kez tükettiklerini, %19.7’si her gün mutlaka tükettiklerini, %17.7’si hiç tüketmediklerini, %15.6’sı gün aşırı tükettiklerini, %13.6’sı ayda bir veya daha seyrek tükettiklerini, %7.5’i on beş günde bir süt tükettiklerini belirtmişlerdir.

Erkek öğrencilerin ise %30.1’i hiç tüketmediklerini, %20.4’ü haftada bir kez tükettiklerini, %16.1’i gün

aşırı tükettiklerini, %12.9’u ayda bir veya daha seyrek tükettiklerini, %10.8’i her gün mutlaka tükettiklerini ve %9.7’si on beş günde bir süt tükettiklerini belirtmişlerdir. Kız ve erkek öğrenciler arasında süt tüketimi durumundan farklılık gözlemlenmiş ve kız öğrencilerde süt tüketiminin daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Buda kız öğrencilerin süt tüketimine erkek öğrencilere oranla daha fazla önem verdiklerini göstermektedir.

Çizelge 2. Öğrencilerin süt tüketim sıklığı

Cinsiyet	A		B		C		D		E		F		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kız	29	19.7	23	15.7	38	25.9	11	7.5	20	13.6	26	17.7	147	100
Erkek	10	10.8	15	16.1	19	20.4	9	9.7	12	12.9	28	30.1	93	100
Toplam	39	16.3	38	15.8	57	23.8	20	8.3	32	13.3	54	22.5	240	100

A: Her gün mutlaka; B:Gün aşırı; C:Haftada bir kez; D: On beş günde bir; E: Ayda bir veya daha seyrek; F: Hiç tüketmiyorum.

Süt tüketmeyen öğrencilerin sütü tüketmeme nedenleri sorulduğunda ise alınan cevaplar Çizelge 3'de görülmektedir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu sütü neden tüketmediğini bilmediğini belirtmişlerdir. Bu oran kız öğrencilerde %45.7 iken erkek öğrencilerde %72.2 olarak tespit edilmiştir. Tarakçı ve ark. (2003) yaptıkları çalışmada, kokusundan dolayı süt içmeyenlerin oranının %23.60, tadından dolayı tüketmeyenlerin oranının %33.71, alerjik rahatsızlığı olanların oranının %13.48 ve diğer nedenlerden dolayı tüketmeyenlerin oranının ise %29.21 olduğunu ifade

etmişlerdir. Yapılan iki çalışmadan alınan veriler arasında farklılık gözlemlenmekte ve bizim yaptığımız çalışmada öğrencilerin sütü neden tüketmediklerini bilmedikleri göze çarpmaktadır.

Öğrencilerin beslenme alışkanlığı ile süt tüketimi arasında doğrudan bir ilişki olduğu ve çocukluktan gelen süt tüketim alışkanlığının ilerleyen yaşlarda da devam ettiği bilinmektedir. Süt tüketiminin artırılması için ailelerle ortak çalışmalar yürütülmeli ve sütün çocukların gelişimi için hayati öneme sahip olduğu vurgulanmalıdır.

Çizelge 3. Öğrencilerin sütü tüketmeme nedenleri

Cinsiyet	A		B		C		D		E		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kız	9	25.7	5	14.3	4	11.4	1	2.9	16	45.7	35	100
Erkek	4	11.1	2	5.6	3	8.3	1	2.8	26	72.2	36	100
Toplam	13	18.3	7	9.9	7	9.9	2	2.8	42	59.2	71	100

A: Tadı; B:Kokusu; C:Rahatsızlık veriyor; D: Alerjik rahatsızlık; E: Diğer.

Ankete katılan öğrencilere sütü hangi öğünlerde tükettikleri sorulduğunda alınan cevaplar ile oranları Çizelge 4'de görülmektedir. Sütü, kız öğrencilerin %28.6'sı akşam, %22.2'si sabah, %22.2'si öğün arasında, %19.0'ı yatmadan önce, %7.9'u öğlen

tükettiklerini belirtirken; erkek öğrencilerin %41.5'i akşam, %18.5'i sabah, %16.9'u yatmadan önce, %12.3'ü öğün arasında ve %10.8'i öğlen tükettiklerini belirtmişlerdir. Alınan sonuçlardan öğrencilerin süt tüketiminin düzensiz olduğu görülmektedir.

Çizelge 4. Öğrencilerin sütü tükettiği öğünler

Cinsiyet	A		B		C		D		E		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kız	28	22.2	10	7.9	36	28.6	24	19.0	28	22.2	126	100
Erkek	12	18.5	7	10.8	27	41.5	11	16.9	8	12.3	65	100
Toplam	40	20.9	17	8.9	63	33.0	35	18.3	36	18.9	191	100

A: Sabah; B: Öğlen; C: Akşam; D: Yatmadan önce; E: Öğün arası.

Öğrencilere günlük tükettiği içme sütü miktarı sorulduğunda alınan cevapların oranı Çizelge 5’de görülmektedir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu günlük 100-250 ml arasında süt tükettiklerini bildirmişlerdir. Bu oran kız öğrencilerde %84.9 iken erkek öğrencilerde

%61.5 olarak tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlar göz önünde tutularak; insan beslenmesinde çok büyük öneme sahip olan içme sütünün tüketimini arttırmak için çalışmalar düzenlenmeli ve besin değeri hakkında gerekli bilgilendirme çalışmaları yapılmalıdır.

Çizelge 5. Günlük tüketilen içme sütü miktarı

Cinsiyet	100-250 ml		250-500 ml		>500 ml		Hiç		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kız	101	84.9	15	12.6	3	2.5	0	0	119	100
Erkek	40	61.5	19	29.2	6	9.2	0	0	65	100
Toplam	141	76.6	34	18.5	9	4.9	0	0	184	100

Öğrencilerin Sütü Tercih Etme Nedenleri ve Tercih Ettikleri İçme Sütü Çeşitleri

Öğrencilere “Sütü neden tercih ediyorsunuz?” sorusu sorulduğunda alınan cevapların oranı Çizelge 6’da görülmektedir.

Kız öğrencilerin %42.1’i besleyici özelliğinden dolayı tükettiğini, %28.9’u bir nedeni olmadığını, %24.8’i alışkanlıktan dolayı tükettiğini ve %4.1’i de rahatsızlığı olduğu için tercih ettiğini belirtirken; erkek öğrencilerin %46.2’si besleyici özelliğinden dolayı tükettiğini, %29.2’si bir nedeni olmadığını, %23.1’i alışkanlıktan dolayı tükettiğini ve %1.5’i rahatsızlığı olduğu için tükettiklerini ifade etmişlerdir.

Çetinkaya (2010) yaptığı çalışmada, sütü öğrencilerin %46’sının besleyici olduğundan,

%25.3’ünün vitamin, kalsiyum ve protein ihtiyacını karşıladığından dolayı tercih ettiklerini bildirmiştir. Kahraman (2016) yaptığı benzer bir çalışmada; katılımcıların içme sütü tüketme nedenlerinin, “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” cevap seçenekleri bir kabul edilerek toplam %81.9’unun sağlık açısından tükettiğini, %74.4’ünün süt içmeyi sevdiği için tükettiklerini ve %60.6’sının kokusu/ tadı hoşlarına gittiği için tükettiklerini tespit etmiştir.

Gerek bizim yaptığımız çalışma gerekse diğer yapılan çalışmalardan görüldüğü üzere; süt tüketenlerin süt tüketme nedeni olarak “besleyicilik” ve “sağlık” ön plana çıkmaktadır.

Çizelge 6. Öğrencilerin sütü tercih etme nedenleri

Cinsiyet	Besleyicilik		Alışkanlık		Rahatsızlık		Hiçbiri		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kız	51	42.1	30	24.8	5	4.1	35	28.9	121	100
Erkek	30	46.2	15	23.1	1	1.5	19	29.2	65	100
Toplam	81	43.6	45	24.2	6	3.2	54	29.0	186	100

Ankete katılan öğrencilerin tükettikleri içme sütü çeşitleri sorulduğunda alınan cevapların oranı Çizelge 7’de verilmiştir. Alınan cevaplardan öne çıkan sonuçlar, öğrencilerin sütü en çok soğuk (%37.6) ve sıcak (%20.1) olarak tüketmeyi sevdiği şeklindedir. Tarakçı ve ark. (2003) yılında yaptıkları benzer bir çalışmada;

öğrencilerin %27.42’sinin sütü sıcak olarak tükettiğini ve %22.65’inin şekerli sütü sevdiğini belirtmişlerdir. Yapılan iki çalışmada da alınan sonuçlara bakıldığında öğrencilerin sütü farklı şekilde tüketmeyi sevdiği görülmektedir.

Çizelge 7. Öğrencilerin tükettikleri değişik özellikteki süt türleri

Cinsiyet	Sıcak	Soğuk	Şekerli	Şekersiz	Kakaolu	Meyveli	Kahveli	Diğer	Toplam
	Öğrenci Sayısı								
Kız	30	53	15	13	27	5	4	2	149
Erkek	16	33	7	10	9	1	2	2	80
Toplam	46	86	22	23	36	6	6	4	229
%									
Kız	20.1	35.6	10.1	8.7	18.1	3.4	2.7	1.3	100
Erkek	20.0	41.3	8.8	12.5	11.3	1.3	2.5	2.5	100
Toplam	20.1	37.6	9.6	10.0	15.7	2.6	2.6	1.8	100

Öğrencilerin Sütü Temin Ettikleri Yere Göre Dağılımı ve Tercih Ettikleri Süt Çeşitleri

Öğrencilerin süt ürünlerini temin ettikleri yerler sorulduğunda sırasıyla kız öğrencilerde %83.3 marketten, %11.7 sokak sütçüsünden, %2.5’i bakkaldan ve %2.5’i pazardan aldığı; erkek öğrencilerin %77.6’sı marketten, %13.4’ü sokak sütçüsünden, %7.5’i bakkaldan ve %1.5’i pazardan aldığı tespit edilmiştir (Çizelge 8). Selçuk ve ark. (2003) yaptıkları çalışmada, öğrencilerin büyük

kısımının (%66.23) süt ürünlerini marketten temin ettiğini bildirmişlerdir. Marketin öğrencilerin tercihinde ön plana çıkmasının sebebi; marketlerin şehir merkezinde istenen her noktada bulunabilmesi, çeşit zenginliği ve dolayısıyla istenilen her ürüne ulaşabilme ve bundan dolayı zaman kaybından tasarruf etme olabilir.

Çizelge 8. Öğrencilerin süt ürünlerini temin ettikleri yerler

Cinsiyet	Market		Bakkal		Pazar		Diğer		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kız	100	83.3	3	2.5	3	2.5	14	11.7	120	100
Erkek	52	77.6	5	7.5	1	1.5	9	13.4	67	100
Toplam	152	81.3	8	4.3	4	2.1	23	12.3	187	100

Öğrencilere süt çeşidi tercihi sorulduğunda; kız öğrencilerin %59.2'sinin pastörize sütü, %27.5'i sterilize sütü ve %13.3'ü de sokak sütünü tercih ettiği görülürken; erkek öğrencilerin ise %53.7'si pastörize sütü, %26.9'u sterilize sütü ve %19.4'ü sokak sütünü tercih ettiği tespit edilmiştir (Çizelge

9). Karagözlü ve ark. (2005) yaptıkları çalışmada, öğrencilerin %50.4'ünün pastörize sütü, %40.7'sinin UHT sütü ve %5.3'ünün sokak sütünü tercih ettiklerini bildirmişlerdir. Yapılan iki çalışmadan da öğrencilerin çoğunluğu pastörize sütü tercih ettiği görülmektedir.

Çizelge 9. Öğrencilerin tercih ettiği süt çeşidi

Cinsiyet	Pastörize Süt		Sterilize Süt		Sokak Sütü		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kız	71	59.2	33	27.5	16	13.3	120	100
Erkek	36	53.7	18	26.9	13	19.4	67	100
Toplam	107	57.2	51	27.3	29	15.5	187	100

Öğrencilere “İçme sütü ambalajı olarak neleri tercih ediyorsunuz?” sorusu sorulduğunda alınan cevapların oranı Çizelge 10'da görülmektedir. Kız öğrencilerin %57.1'i karton kutuyu, %35.3'ü cam şişeyi, %4.2'si plastik kutuyu ve %3.4'ü de ambalajın süt satın almada bir tercih nedenleri olmadığını bildirirken; erkek öğrencilerin %49.2'si karton

kutuyu, %41.5'i cam şişeyi, %6.2'si ambalajın süt satın almada bir tercih nedenleri olmadığını ve %3.1'i plastik kutuyu tercih ettiğini belirtmişlerdir. Ankete katılan öğrencilerin büyük bir kısmı cam şişede süt içmeyi tercih ettiklerini fakat maliyetinden dolayı karton kutuyu tercih etmek zorunda kaldıklarını da bildirmişlerdir.

Çizelge 10. Öğrencilerin tercih ettiği içme sütü ambalajı

Cinsiyet	Cam Şişe		Karton Kutu		Plastik		Fikrim Yok		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kız	42	35.3	68	57.1	5	4.2	4	3.4	119	100
Erkek	27	41.5	32	49.2	2	3.1	4	6.2	65	100
Toplam	69	37.5	100	54.4	7	3.8	8	4.4	184	100

Öğrencilerin Süt ve Süt Ürünlerini Tüketirken Dikkat Ettiği Unsurlar

Öğrencilerin süt ve süt ürünlerini tüketirken dikkat ettiği unsurlar sırasıyla; kız öğrencilerin %32.3'ü son kullanma tarihine, %24.2'si markaya, %21.1'i hijyene, %14.3'ü yağ oranına, %5.0'ı ürünün içeriğine ve %3.1'i genel görünümüne; erkek öğrencilerin de %32.1'i markaya, %25.6'sı son kullanma tarihine, %20.5'i yağ oranına, %19.2'si hijyene ve %2.6'sının ürünün içeriğine dikkat ettiği tespit edilmiştir (Çizelge 11). Selçuk ve ark. (2003) yaptığı çalışmada, öğrencilerin %47.80'inin süt ürünleri alırken son kullanma tarihine dikkat ettiğini bildirmişlerdir. Uzunöz ve

Gülşen (2007) yaptıkları çalışmada, öğrencilerin süt satın alırken %73.67'sinin hijyene, %85.00'ünün son kullanma tarihine, %70.33'ünün ürünün markasına, %22.33'ünün genel görünümüne ve %19.66'sının yağ oranına dikkat ettiğini bildirmişlerdir. Andıç ve ark. (2002) yaptıkları çalışmada, süt tüketen ailelerin %52.9'unun sütün tazeliğine dikkat ettiğini, %29.5'inin hijyene, %13.7'sinin fiyatına, %3.1'inin bulunabilmesine ve %1'inin de markasına dikkat ettiklerini bildirmişlerdir. Yapılan iki çalışmadan da alınan sonuçlara göre; katılımcıların süt alırken değişik kriterlere dikkat ettiği görülmektedir.

Çizelge 11. Öğrencilerin süt ve süt ürünlerini tüketirken dikkat ettiği unsurlar

Cinsiyet	A		B		C		D		E		F		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kız	34	21.1	52	32.3	39	24.2	23	14.3	5	3.1	8	5.0	161	100
Erkek	15	19.2	20	25.6	25	32.1	16	20.5	0	0.0	2	2.6	78	100
Toplam	49	20.5	72	30.1	64	26.8	39	16.3	5	2.1	10	4.2	239	100

A: Hijyen; B: Son kullanma tarihi; C: Marka; D: Yağ oranı; E: Genel görünüm; F: Ürünün içeriği.

Öğrencilere “İçme sütü alımında üretim ve son kullanma tarihine dikkat ediyor musunuz?” sorusu sorulduğunda alınan cevapların oranı Çizelge 12’de görülmektedir. Ankete katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu (kız %97.5, erkek %86.2) üretim ve son kullanma tarihine dikkat ettiklerini belirtmişlerdir.

Selçuk ve ark. (2003) yaptıkları benzer bir çalışmada, öğrencilerin %47.80’inin süt ürünlerini alırken tercih ettikleri markanın son kullanma tarihine dikkat ettiklerini tespit etmişlerdir. Yapılan iki çalışmadan da görüldüğü üzere; öğrencilerin içme sütü alımında son kullanma tarihine dikkat ettikleri görülmektedir.

Çizelge 12. İçme sütü alımında üretim ve son kullanma tarihine dikkat etme durumları

Cinsiyet	Evet		Hayır		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kız	116	97.5	3	2.5	119	100
Erkek	56	86.2	9	13.8	65	100
Toplam	172	93.5	12	6.5	184	100

Öğrencilerin İçme Sütü Hakkındaki Genel Bilgileri

Ankete katılan öğrencilere içme sütünün besin değeri hakkındaki fikirleri sorulduğunda; kız öğrencilerin %40.6’sının protein kaynağı olduğunu, %37.5’i bilgi sahibi olmadığını, %14.8’inin vitamin-mineral kaynağı olduğunu, %4.7’sinin ihtiyaç duyulan besin öğelerini içerdiğini ve %2.3’ünün de enerji verdiğini belirtirken; erkek öğrencilerin %40.3’ünün protein kaynağı olduğunu, %40.3’ü bilgi sahibi olmadığını, %11.9’unun vitamin-mineral kaynağı olduğunu, %4.5’inin enerji verdiğini ve %3.0’ısının da ihtiyaç duyulan besin öğelerini içerdiğini belirtmiştir

(Çizelge 13). Tarakçı ve ark. (2003) yaptıkları çalışmada, benzer bir soruya öğrencilerin %19.11’i sütün protein içerdiği, %3.86’sı şeker içerdiği, %9.85’i yağ içerdiği, %16.02’si vitamin içerdiği, %8.30’u enerji sağladığı, %2.32’si bağışıklık kazandırdığı, %35.33’ü hepsini sağladığı şeklinde cevaplar almışlardır.

Bizim yaptığımız çalışmada da öğrencilerin sütün besleme değeri hakkında yetersiz bilgiye sahip olduğu ve bu konuda daha kapsamlı bilinçlendirme çalışmalarının yapılması gerektiği sonucuna ulaşıldı.

Çizelge 13. İçme sütünün besin değeri hakkındaki görüşler

Cinsiyet	A		B		C		D		E		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kız	52	40.6	3	2.3	19	14.8	6	4.7	48	37.5	128	100
Erkek	27	40.3	3	4.5	8	11.9	2	3.0	27	40.3	67	100
Toplam	79	40.5	6	3.1	27	13.9	8	4.1	75	38.5	195	100

A: Protein kaynağı; B: Enerji verir; C: Vitamin-mineral kaynağı; D: İhtiyaç duyulan besin öğelerini içerir; E: Hiç biri.

Ankete katılan öğrencilere süt fiyatları ile ilgili “Süt fiyatları hakkındaki fikriniz nedir?” sorusu sorulduğunda; kız öğrencilerin %72.3’ünün uygun olduğunu, %19.3’ünün pahalı olduğunu ve %8.4’ünün ise ucuz olduğunu belirtirken; erkek öğrencilerin %56.1’inin uygun olduğunu, %37.9’unun pahalı olduğunu ve %6.1’inin de ucuz olduğunu belirtmişlerdir (Çizelge 14). Tarakçı ve ark. (2003) yaptıkları

çalışmada, öğrencilerin yarısının süt fiyatlarını diğer gıdalara oranla pahalı bulduğunu bildirmişlerdir.

Şimşek ve Açıköz (2011) yaptıkları çalışmada, öğrencilerin yarısından fazlasının (%68.3) süt fiyatlarını normal bulduğunu tespit etmişlerdir. Yapılan çalışmalar ile bizim çalışma arasında farklılık gözlemlenmekte ve süt fiyatları hakkındaki düşüncenin zamanla değiştiği görülmektedir.

Çizelge 14. Öğrencilerin süt fiyatları hakkındaki düşünceleri

Cinsiyet	Ucuz		Uygun		Pahalı		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kız	10	8.4	86	72.3	23	19.3	119	100
Erkek	4	6.1	37	56.1	25	37.9	66	100
Toplam	14	7.6	123	66.5	48	25.9	185	100

Ankete katılan öğrencilere sterilize kutu sütlerinin uzun süre dayanmasının nedeni sorulduğunda verilen cevapların oranı Çizelge 15’de görülmektedir. Kız öğrencilerin %45.1’inin koruyucu katkı maddesi içerdiğini, %34.4’ünün ısıtma işlem uygulandığını ve %20.5’inin fikir sahibi olmadığını belirtirken; erkek öğrencilerin %48.5’i koruyucu katkı maddesi içerdiğini, %30.3’ünün ısıtma işlem uygulandığını ve %21.2’sinin fikir sahibi olmadığını belirtmişlerdir. Şimşek ve Açıköz (2011) yaptıkları çalışmada, öğrencilerin uzun ömürlü sütlerin uzun süre dayanmasının nedeni olarak %41.6’sı koruyucu katkı maddesi içermesi, %36.8’i ısıtma işlem görmesi ve %21.6’sı konu hakkında bilgi sahibi olmadıklarını tespit etmişlerdir. Yapılan iki çalışmadan da görüldüğü

üzere; öğrencilerin sterilize kutu sütlerinin uzun süre dayanması için uygulanan yöntemler hakkında bir hayli eksik bilgiye sahip olduğunu göstermektedir.

Uzun ömürlü sütlerde katkı maddesi kullanıldığı düşüncesi doğru değildir, aksine bu sütler sadece ısıtma işlem uygulanmakta ve sütlerin daha uzun süre dayanması sağlanmaktadır. Türk gıda kodeksi ısıtma işlem görmüş uzun ömürlü (UHT) içme sütünü şu şekilde tanımlamaktadır; çiğ sütün kimyasal, fiziksel ve duyu özelliklerinde en az değişikliğe yol açarak bozulma yapabilen tüm mikroorganizmaların ve bunların sporlarının UHT (Ultra High Temperature) işlemi ile yok edilerek opak ambalaj veya paketlenme ile opak hale getirilen ambalajlara aseptik koşullarda dolun yapılması ile elde edilen içme sütüdür (Anonim 2000).

Çizelge 15. Sterilize kutu sütlerin uzun süre dayanmasının nedenleri hakkındaki fikirleri

Cinsiyet	Koruyucu Katkı Maddesi İçermesi		Isıtma İşlem Uygulanması		Bilmiyorum		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kız	55	45.1	42	34.4	25	20.5	122	100
Erkek	32	48.5	20	30.3	14	21.2	66	100
Toplam	87	46.3	62	33.0	39	20.7	188	100

Ankete katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu (%82.1) toplumun süt içme konusunda yeterince teşvik edilmediğini belirtmişlerdir (Çizelge 16). Çetin (2003) yaptığı araştırmada, toplumun süt içme konusunda teşvik edilip edilmediği hakkındaki sorduğu soruya katılımcıların %7.33'ü yeterli,

%73.83'ü yetersiz ve %18.84'ü de fikir sahibi olmadıklarını bildirmişlerdir. Yapılan iki çalışmadan da görüldüğü gibi, toplumun süt içme konusunda yeterince teşvik edilmediği görülmektedir. Bu konuda çalışmaların daha kapsamlı devam ettirilmesi gerekmektedir.

Çizelge 16. Öğrencilerin, toplumun süt içme konusunda yeterince teşvik edilip edilmediğine yönelik görüşleri

Cinsiyet	Yeterli		Yetersiz		Bilgim Yok		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kız	21	14.3	123	83.7	3	2.0	147	100
Erkek	17	18.3	74	79.6	2	2.2	93	100
Toplam	38	15.8	197	82.1	5	2.1	240	100

Ankete katılan öğrencilere “Toplumun süt içmeye teşvik etmede en etkili yol sizce nedir?” sorusu sorulduğunda; kız öğrencilerin %64.7'si radyo-televizyon, %25.7'si diğer, %7.5'i seminer ve %2.1'i

gazete-dergi cevabını verirken; erkek öğrencilerin %81.7'si radyo-televizyon, %11.8'i diğer, %4.3'ü seminer ve %2.2'si de gazete-derginin daha etkili olacağını belirtmişlerdir (Çizelge 17).

Çizelge 17. Öğrencilerin, toplumu süt içmeye teşvik etmede en etkili yolun hangisi olduğuna yönelik düşünceleri

Cinsiyet	Gazete-Dergi		Seminer		Radyo-Tv		Diğer		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kız	4	2.1	14	7.5	121	64.7	48	25.7	187	100
Erkek	2	2.2	4	4.3	76	81.7	11	11.8	93	100
Toplam	6	2.1	18	6.4	197	70.4	59	21.1	280	100

Ankete katılan kız öğrencilerin %87'si sütün şişmanlatmadığını, %13'ü sütün şişmanlattığını; erkek öğrencilerin ise %81.7'si sütün şişmanlatmadığını, %18.3'ü ise sütün şişmanlattığını belirtmişlerdir (Çizelge 18). Akbay ve Tiryaki (2007) yaptıkları çalışmada, katılımcıların %19'unun sütün şişmanlattığını, %50,36'sının ise şişmanlatmadığına inandıklarını tespit etmişlerdir. Erdal ve Tokgöz (2011) yaptıkları çalışmada, katılımcıların %33'ünün

sütün şişmanlattığını, %54'ünün ise böyle bir yargıyı taşımadığını bildirmişlerdir. Yapılan çalışmalarda alınan sonuçlara göre küçümsenemeyecek bir katılımcı oranının sütün şişmanlattığını söylediği tespit edilmiştir.

Bu düşüncenin yanlış olduğunu ve sütün şişmanlatmadığını aksine insan sağlığı açısından faydalı olduğunu daha anlaşılır bir yöntemle anlatılması gerektiği görülmektedir.

Çizelge 18. Öğrencilerin sütün şişmanlatıp şişmanlatmadığı hakkındaki düşünceleri

Cinsiyet	Evet		Hayır		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kız	19	13.0	127	87.0	146	100
Erkek	17	18.3	76	81.7	93	100
Toplam	36	15.1	203	84.9	239	100

SONUÇ

Erciyes üniversitesi öğrencilerinin süt tüketim alışkanlıklarının belirlenmesi üzerine yapılan bu çalışmada;

- * Öğrencilerin haftada bir kez süt tükettiği,
- * Süt tüketmeyen öğrencilerin süt tüketmeme nedenlerini bilmedikleri,
- * Öğrencilerin sütü genellikle akşam öğününde tükettikleri,
- * Günlük tükettikleri içme sütü tüketim miktarlarının 100-250 ml arasında olduğu,
- * Sütü tercih etme nedenlerinin besleyicilik özelliği olduğu,
- * İçme sütü çeşidi olarak en çok soğuk sütü tercih ettikleri,
- * Öğrencilerin büyük çoğunluğunun süt ürünlerini marketten temin ettikleri,
- * İçme sütü ambalajı olarak karton kutuyu tercih ettikleri,
- * Süt ürünlerini alırken dikkat ettikleri unsurun son kullanma tarihi olduğu,
- * İçme sütünün besin içeriğinin protein ağırlıklı olduğunu düşündükleri,
- * Öğrencilerin süt fiyatlarını uygun bulduğu,
- * Toplum süt içme konusunda yeterince teşvik edilmediğini düşündükleri,
- * Toplum süt içmeye teşvik etmede en etkili yolun radyo-televizyon olduğu tespit edilmiştir.

Elde edilen sonuçlar incelendiğinde; öğrencilerin süt tüketiminin düzensiz olduğu ve bu alanda tedbirlerin alınması gerektiği görülmektedir. Sağlıklı ve dengeli

beslenmede sütün öneminin vurgulanması amacıyla eğitim faaliyetleri düzenlenmesi ve bilinçlendirme çalışmalarına daha fazla önem verilmesi gerektiği söylenebilir.

KAYNAKLAR

- Akbay C, Tiryaki GY, 2007. Tüketicilerin ambalajlı ve açık süt tüketim alışkanlıklarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi: Kahramanmaraş Örneği. KSÜ Fen ve Mühendislik Dergisi, 10(1): 89-96.
- Altun B, Besler T, Ünal S, 2002. Ankara'da satılan sütlerin değerlendirilmesi. Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi, 11 (2): 45-55.
- Andiç S, Şahin K, Koç Ş, 2002. Van merkez ilçe kentsel alanda süt tüketimi. Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi, 12(2): 33-38.
- Anonim, 2000. Türk Gıda Kodeksi. Çiğ Süt ve Isıl İşlem Görmüş İçme Sütleri Tebliği. Tebliğ No: 2000/6.
- Ayar A, Sert D, 2005. Toplum beslenmesinde süt ve süt ürünlerinin yeri ve önemi. Gıda ve Yem Bilimi Teknolojisi Dergisi, 7(1): 1-5.
- Çetin C, 2003. İstanbul ilinde içme sütü tüketim alışkanlıkları ve bu alışkanlıkları etkileyen faktörlerin belirlenmesi üzerine bir araştırma. <http://dspace.trakya.edu.tr:8080/jspui/handle/1/70>. (Erişim Tarihi: 20 Eylül, 2017).
- Çetinkaya A, 2010. Kafkas üniversitesi öğrencilerinin içme sütü ve süt ürünlerini tüketim alışkanlıklarının belirlenmesi. Atatürk Üniversitesi Veteriner Bilimleri Dergisi, 5(2): 73-84.
- Erdal G, Tokgöz K, 2011. Tüketicilerin ambalajlı ve açık süt tüketim tercihlerini etkileyen faktörler: Erzincan ili örneği. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2011(1): 111-115.
- Kahraman EM, 2016. İçme sütü tüketim alışkanlıkları ve marka seçiciliğinde etkili faktörlerin analizi: izmir ili örneği. Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, (Basılmamış) Doktora Tezi, 166s.
- Karagözlü N, Karagözlü C, Karaca S, Eren S, 2005. Üniversite öğrencilerinde süt ve ürünleri tüketim alışkanlıkları ve beslenme bilinçleri üzerine bir araştırma. Celal Bayar Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 1(2): 101-108.
- Mazıcıoğlu MM, Öztürk A, 2003. Üniversite 3 ve 4. sınıf öğrencilerinde beslenme alışkanlıkları ve bunu etkileyen faktörler. Erciyes Tıp Dergisi (Erciyes Medical Journal), 25(4): 172-178.
- Onurlubaş E, Doğan HG, Demirkıran S, 2015. Üniversite öğrencilerinin beslenme alışkanlıkları. Gaziosman Paşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 32(3): 61-69.
- Selçuk Ş, Tarakçı Z, Şahin K, Coşkun H, 2003. Yüzyüncü Yıl Üniversitesi lisans öğrencilerinin süt ürünleri tüketim alışkanlıkları. Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi, 13(1): 23-31.
- Şimşek B, Açıkgöz İ, 2011. Süleyman Demirel Üniversitesi öğrencilerinin içme sütü tüketim alışkanlıklarının belirlenmesi. Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi, 21(1): 12-18.
- Tarakçı Z, Selçuk Ş, Şahin K, Coşkun H, 2003. Üniversite öğrencilerinin içme sütü tüketim alışkanlıkları üzerine bir araştırma. Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi, 13(1): 15-21.
- Uzunöz M, Gülşen M, 2007. Üniversite öğrencilerinin süt ve süt ürünleri tüketim alışkanlıklarının belirlenmesi. Gıda Teknolojileri Elektronik Dergisi, 3: 15-21.